

“WETEELETE NDAKUSAA!”

Kwaatianiya Na Uvoo Wa Mutunga Na Syokau

© John S. Mbiti, D.D., Dr. Theol., Ph.D.

Kila ki nthini

	Ngaliko
Wambiliilyo: Ndeto Ya Mbee Kilungu	3
1. Syokau Aumite Kutava Kiwu	4
2. Mutunga Niwavika Musyi Kwoo	6
3. Andu Nimathokya Mutunga Na Amaeeya Ngewa Yake	9
4. Mutunga na Maundu Ma Musyi Kwoo Kinthini	15
5. Yuyu Mutunga Akoosa Kailu Atwike Muka Wake Kana Ndemwosa?	19
6. Mwanake Mutunga Nukumanthana Na Mwiitu Syokau	24
7. Loisi Syokau Aumaaitye Tito Mutunga	29
8. Ni Kumanyangana Kwoka Kana Ni Kwendana Mbene?	35
9. Mwalimu Sakayo Mumo Kwonana Na Tito Mutunga	41
10. Undu Syokau Na Mutunga Mendete Mutwawa na Mutwaani Methiwe Matilyi	51
11. Kumantha Wiya Kitui Na Kwandikwa ni Muindi	59
12. Nziya Ili Vandu Va Nziya Imwe, Na Usi Umwe Vandu Va Mbusi Ili	68
13. Kimbithi Kya Ngandi na Syokau Kutwaana Na Kuthi Nthi Ingi	75
14. Makyenda Na Matekwenda, Malungilwe Mauma Ukanda Masyoka Ukamba	86
15. Mokulyo Na Kyeelesyo Kya Ndeto Imwe	109

Wambiliilyo: Ndeto yaMbee

Ivuku yii yaatiiye yila yitawa MUTUNGA NA NGEWA YAKE. Yina ngewa ya undu kweethiiwe Mutunga amina kwinuka kuma India. Yiwetete undu weekiye eethiya niwatwaaniwe ni asyai make makyona ta wakwite. Yiwetete undu watumiye nduu na Loisi Syokau kuvika mathengeeya kwiwana matwaane. Indi Syokau niwatwaiwe kithuumukilo kwa kimbithi ni Ngandi, mwanake wa Muindi vau Kitui. Yonanitye undu asu me eli maendiye Ukanda kwikala kwo, nikwwithiwa asyai ma Ngandi nimamulungilye nundu wa kutwaa Muukamba vandu va mwiitu ula mamumanthiye aende India aamutwae. Ivuku yiwetete undu Ngandi na Syokau meethiiwe na nduka yina viasala nzeyo Kambala, na undu masyaiye meethiiwa na syaana. Niyiwetete undu kweethiiwe kwa Mutunga atiwa ni mwiitu ula wesaa kutwaa, na undu wesiye kwona ungi musomu mbee wake na matwaana. Ivuku niyiwetete undu munene wa Ukanda walungilye Aindi, na kwoou Ngandi na Syokau na syaana syoo mauma kwo.

Ukewa weendeeye waaweta undu asyai ma Ngandi maalyulile ngoo na mamutumana we na andu make masyoke Kitui, mamina kulungwa Ukanda. Mamavokeiye na utanu. Kwianana na kithiyo kya Akamba, asyai ma Syokau nimeetisye waasya kwoondu wa Syokau kutwawa ni Ngandi. Onamo kwaatiiya kithiyo kya Aindi, asyai ma Ngandi nimeetisye asyai ma Syokau waasya nundu wake kutwawa ni mwaana woo. Ivuku niyonanitye undu Muukamba na Muindi matwaana kweethiiwe ngalikoni ya syithiyo ta waasya, na maliu, na uthaithi, na kweeya syaana, na kulunganiswa vamwe kuma Ukanda.

Ethiwa ivuku yii yikasomwa masukulu, kilungu kya mwisyo kina utethyo wa kyeeyesyo kya ndeto na mokulyo ma kutetheesya syaana syithiwe ikyeelewa ni kila ki ivukuni nthini. Vata wu mokoni ma alimu (na asyai) methiwe makitetheesya syaana imanye ukewa nesa na maundu maingi ala ivuku yiwetete. Onamo andu aima mayisoma makoona maundu methiwa matonya kwenda kumasuaniya mbeeange, mamamanyange kana maumye mawoni moo yuulu wamo.

Ivuku yitineenete maundu maeni, yineenete maundu ala twikalaa namo kila muthenya, na kila vandu, twi anini, na twi ma muika, na twi akuu. Kwoou, musomi nutonya kukwatianiya nayo, vate thina.

Muukamba aisye, “Mundu utaathi kyalo onaa inyaake nowe wisi kuuwa nesa.” Niikwatya ivuku yii yikatethya asomi mayo maende kyalo ilikoni syoo na syongoni syoo. Kwoou nimekwatithya methiwe na savali nzeyo!

Andu ala mawetetwe vaa ivukuni maumite kyongoni kya mwaandiki, na ti andu maaithiwa kana mevo thayu.

John Mbiti, Ph. D., Dr. Theol., D.D. na ingi, 17 March 2011

1. Syokau Aumite Kutava Kiwu

Syai ta saa kumi na imwe sya mawiyoo. Syokau mwiitu wa Kyalo na Vaita, akuite kikuu aumite kutava kiwu vandu vai na kitho, vau Kithambangii. Eekiite ilinda yaavika itheo wa malu, na mutwe akayova kitambaa ki ngololo. Ndatalithasya ta ukomana na mundu nziyani ivinda yu ya mawiyoo. Kwai thano, na makuthu amwe meethiitwe metikangitye mathangu ma malangi mavulene. Mathangu amwe matilyi ta ilaa ya muti indi langi niwoolekangite, nundu wa uvyuvu wula wai kwo ivinda yu. Mathangu angi meekunzangite na makekala ta muthanga vala mavalukite. Amwe nimaisangawa ni muthwa, na angi maisangawa ni mbui na malunga.

Mutunga ndoolitwe ni nziya ya kwinuka kwoo, ona vala yeethiwe yaalyukangite. Kundu kumwe nziya niyavingitwe ni ene isesi. Kundu kungi nziya yainganisye tumyandani tula twavukuitwe ni mbuwa ya nthwa, ila yeethiwe yuyu yeekete kuwa. Mutunga avitite kasilani kau niwoonaa undu myuunda yai na liu, nundu muno muno mwee weethiwe wumite na andu amwe makambiliilya kuwuketha.

Masaa asu ma mawiyoo nowo natwo tusuni twaisaa mwee, kutanatuka. Twingi twai tusiilili na mithonzwe. Avitite utee wa myuunda, tusuni tula twaisaa mwee ithukeni nitwaulukangaa kuma kithukeni kimwe kuthi kila kingi, kana kulungalungan'ya tumwe twiivatana ithuke itikaiwe ni tula tungi. Indi tumwe nitwamukiyaa, na tukyumbuuka na kuthi kutula mitini myaasa, twetele ambe kuvituka na tukisyoka liuni watwo kivindu kitanoka.

Yila Mutunga wooniye mwee, alilikanile usuu wa mwee wula wakothaa kunywa kyooko atanathi ndithya, kana syua yaeeka yila waete indo musyi kwithumusya. Ai na meya mengi ma kunywa usuu yingi, nundu niwaminite myaka mingaingi utanywa usuu, yila wai kyaloni kya nthi ya India. Kwoou niwainiye kumelya mata yila wooniye mwee wi mumu undu wuthiwa wukauwa usuu kana nduwa, kana wukaindwa kinaa na yiiya yaatu.

Nake Syokau akuite kikuu kya kiwu akumaniye nthi, nundu eewaa ki kilitu ona vala niwamanyiite kuthi usini kutava kiwu. Kitho kyu kyatavawa ni andu ma utumo usu, nundu kiwu nikiyang'alite tumyandani tula twai vakuvi na kwoo. Vau kithoni novo nasyo ngii syanyusaa kiwu utuku. Utumo usu weetawa Kithambangii. Muno muno ngii syeekaa o kunywa kiwu vau syaalaukwa, na ikithi kumantha liu ithekani kana myuundani ya andu. Indi ityanyusaa kiwu kila kikelemu ki ki kyoka. Syeekaa kulikya minuka kiwuni na kwaangan'ya utee wa kitho ukethiya vau kwatwika ta ndaka. Mavinda angi syatolonganasya kiwu na syiithamba ndakani utee wa kitho. Indi ngii ityakulasya undu wa ndaka ta isu, ona syendeeswaa ni kuya liu wi ndakani kana wuvulanite na muthanga. Yila syuuya muthemba usu, manyuu masyo mamalika ni ndaka ukethiya matilyi ta mavakiwe langi wa ndaka uthyu na munuka.

Vamwe na kuthi kunywa kiwu kithoni kya Kithambangii, kwatuka niwo ngii syaendaa kuya. Muno muno syaisaa liu wa andu ula wai myuundani, ta ithuke sya mwee, na maanga, na malenge, na mbemba, na nthooko. Kwoou, andu makothaa kuthi myuundani utuku kuiya ngii itikamavute liu. Indi onasyo ngii no mbui, nundu syakothaa kweteela na yila andu matai vakuvi, ikithi kuya isyo, na syeewa waya syiisemba syiilika ithekani. Namo andu matyai matonya kusyaatiiya ithekani utuku, nundu matyai na taa, na mavinda amwe mwei ndwakenaa undu mona vala mekweendela mamulikitwe ni kyeni kyawo.

Syokau enukite kuma kutava kiwu muthenya usu niwavindiisyya uvoo wa ngii, nundu syeethiwe inaiye liu muundani kwoo. Oonaa nokwithiwa ithe kana akuuwe ma aume methi wiyoo wu kuiya ngii. Aume me oka, kana mena imwaana sya mavisi nimo maendaa kuiya ngii utuku. Maendaa kila mundu akuite uta na maangi undu mesa kwona 'ing'ei' isu sya utuku. Indi kwai vinya kwona ngii kwi kivindu, undu mundu utonya kumyeeleela akamikya yaangi. Kila andu meekaa no kulonzalonzan'ya na kwikya maviya mwangali wula meewa ngii syiivuusya. Kuiya ngii utuku utyai wiya muvuthu, na andu amwe nimakiyaa kuthi

myuundani nundu kwai miisyo ingi ta mbiti, kana mbiwa, kana mboo, kana ngo, kana nyamu-sya-nthi. Ve mundu umwe wa utuini waa Mutunga walungilwe ni mboo amikuthukila mawiyoo ikiya nzuu muundani kwake. Indi mundu usu ai vaati, nundu ndyaamuvikila undu imukima na mbya syayo ila mbui vyu ta kavyu. Asembiye eelingila makuthu mai mathingu, eevitha vo muvaka mboo yesa kuthi yamina kuya vau vakuvi yavuna.

Yu, Syokau niwakwete nziya enukite, o akina na muui vamwe na kusuaniya uvoo wa ngii undu syaisaa liu myuundani ta vala wavitile. O akwete nziya enukite, atanavika musyi, niweewiye makinya ma mundu amumite itina. Niwatelemile na athyuuka kuisiye nuu mundu usu na ndamwonete mbeeni. Indi mundu usu ndamumite itina ivinda yaasa, nundu nziya ili nisyo syakomaniye vau, na u mundu aendete na nziya imwe nake Syokau akathi na ila ingi. Yuyu nziya syakwatianiya nikyo kyatumiyeye Mutunga ethiwa aumite Syokau itina. Mbee Syokau niwasitukiye, akisilya nokwithiwa e mundu utonya kumwika nai. Mundu usu niwambiye kumulanilya, nundu akuite isanduku na mutwe, o undu uteekangawa ni aume.

Indi yila Mutunga wooniye Syokau ta ukukiya, niwamukethisye, “Mwiitu wi museyo.” Nake asungiya akitetemanga, “Yii, ni museyo. Naku nata?”

Mutunga asya, “Nakwa nio museyo. Indi eka kukiya, nundu noona ta watelema.”

“Yii, nonatelema nundu ndikuvindiisyya ta ngomana na mundu saa ii sya mawiyoo tayu. Ko wumite va kuu ngwona ukuite miiyo na mutwe, tondu nye nguute kiwu na mwoongo?”

“Nye numite kyalo kyaasa, o tondu uvoo wakyo wi mwaasa onawo. Indi nienda kuukulya undu witawa.”

“Nitawa Loisi Syokau, mwiitu wa mutumiya witawa Kyalo na muka witawa Vaita. Twi andu ma mbaa Kanyaa na tutuile kwona vaaya vetawa Tumyaloni, andu mavitukanga kamwanda kaaya ukwona mbee waitu.”

”Utanaendeeya kundavya kwenyu, nye nakwa nitawa Mutunga, tata etawa Musili na mwaitu etawa Kambuwa. Twi ma mbai ya Aombe.”

Mavikya ndeto vau, nimambiye kuungamanga, na kila umwe aketeeya ula ungi. Mutunga asya, “Syokau, nye tyonakwisi tene, ndambite kuthi kyalo kyu kyakwa kyaasa?!”

Syokau amutungithya, “Onakwa nonakwisi, twi anini. Mutyatwiye utumoni wuya welekele kalusi ka Kivunya, vala twookaa kutava kiwu kithoni, mbuwa yauwa?”

“Yii, vau nivo twatwiye, na niasya novo asyai na andu makwa ma musyi matwiye onayu, ethiwa matyaathama maathi kutuwa vandu vangi, naenda kyalo.”

“Naitu mwa tutwiye o vala watiye tutwiye, ethiwa nuuvalilikana!” Syokau atungithya yingi, akeneesye itheka. Na aendeeya, “Ni undu unene na utanu mwingi kukwona yingi. Kitumi nundu twekala muno andu matekwiwa uvoo waku, mooniye ta withiwa wakwiye. Mekalile makyuuweta, na kukwiwiya kyeva. Kwoou ni utanu kukwona yingi wi thayu, na kwona watwikiye mwanake muse... tondu ngwona utilyi.” Ndeto imwe nisyae miye kuma kanywani wa Syokau, nundu niwewaa tusoni.

“Nye onakwa ni kyaloni, nonakulilikanaa, na noona yuyu nokwithiwa watwaiwe na waamesya musyi waku.”

Syokau, “Woonaa ta ndwawa ni mundu ungi museyo kuuvituka! Mundu ta usu ethiwa aumite va?”

“Asyai tyomatonya kutwaiya mwaana woo mwiitu, kana angi maanengane mwiitu woo atwawe ni mundu. Mavinda amwe uu nikwithiwa kwa Akamba, ona vala kaingi mwiitu na mwanake nimo mambaa kwendana na makitavya asyai ni kana namo mambiliilye maundu ma kutuma nduu. Nduu ya asyai yaluma nimavangaa yila syaana isu syoo ikesa kutwa kyathi kya kutwaana.”

Matheka me eli, o maungyi, makiloelana, kila umwe akiloela ula ungi, Syokau akiloela Mutunga, nake Mutunga akiloela Syokau. Meethiwe mambite kweemwa ni kuneena ni kana meloelane, molanilwe ni kila kyatuma makomaniya nziyani kithuumukilo muthemba usu, umwe aumite kyaloni kyaasa na ula ungi aumite kutava kiwu.

Vavituka kavinda, Syokau niwatumuiye, “Tweekele ndeto isu vau mwa, tukesa kwisa kweendeeya nasyo ivinda yingi. Indi nitaneewiye kana ve mwiitu watwaiwe vau kwenyu, ni asyai maku, no ndyaamanya kana atwaiwe atwike kivet kyau. Nokwithiwa muinau newe watwaaniwe... Indi ukamanya maundu asu nesa wavika musyi. Nitutaanisye twinukye miiyo tweeke kunoa o tuungyi – we weeke kunoswa mutwe ni isanduku yaku yusuite miiyo, nakwa neeke kunoswa mwoongo ni kikuu kyakwa kyusuite kiwu mwita.”

“Waneena nesa mwa. Thi na uvoo!”

“Onaku thi na uvoo”, Syokau amutungithya uu, na mataanisya.

2. Mutunga Niwavika Musyi Kwoo

Mamina kutaanisya, kila umwe niwakwatiye kasila kala kaendete kwoo. Itina wa kukinya ta matambya miongo ili, Mutunga niwathyuuiye mutwe asisya ngaliko ila Syokau waendele. Na ovu kwavu, nake Syokau niwathyuuiye mutwe u wake asisya vala Mutunga waendele. Nimakomanisye metho na maketeeya kwenda kuthekan’ya o mavinditye.

Mutunga athengeeya musyi kwoo niwawoniye e vaasanga, na amanya kana andu make matyaathama makathi kutuwa vandu vangi. Kwoou aendiye o akuumanite na wiiyo wa kisesi kyoo, muvaka avika muviyani. Kasyula keethiwe kakithua, indi kivindu kityai kinamba kulika. E muviyani niwakunikilile oona indo syi kyuuni, na oona kiveti kiikama. Ndaamanya kiveti kyu ni kiva kana ni kyau.

Yila Mutunga wakiitiye ithanzu avinguwe atonyeele musyi kwoo, ngiti ila ya vau musyi, niyeewiye niyambiliilye kukuma na yasemba ikomane nake o ikumite, “Wau! Wau! Wauuu! Wau!” Mutunga eekiye o kuungama, na aekana na ngiti yauka o ikumite yamuthengeeya. Ndaaiwa vwiya undu wenda kusemba. Ona kethiwa niwasembiye ngiti yithiwa yasembanisye nake ikamuuma. Indi ndai atonya kusemba nundu niwakuite isanduku ilitu. Vamwe na uu, ngiti nyingi syoona utekukiya kana kwitisa, nisyekaa wuume na syiithengeeya mundu itena kau. Indi ngiti itivwanene, nundu voo imwe itonya kuuma mundu ona atekukiya.

Ngiti yamuthengeeie, na yamunyungiya, na yamuthyululuka o aungyi, yiikumakuma kavola na wasya muvuthu. Nake Mutunga aungamite akilitye ki, o amisyaaaisye. Ovu kwavu, ngiti niyamanyiye Mutunga, na yambiliilya kumukungula na mwithu. Onake Mutunga niwamiketee metho, oona no ngiti ila yai yake tene atanamba kuthi kyalo kyaasa. Ngiti isu ndyaaaulwa ni Mutunga, nake ndaaulwa niyo. Kwoou yila wamitiye “Simba!” niyamanyiye wasya wake, na yatata kuungamana nake kwonan’ya kana nduu ila mai nayo ndyaathela. Vandu va kumuuma yeekiye o kumukaasya na mwithu yingi na yingi, ta ikwasya yina utanu kumwona, na niyamuthokya musyi.

Yila andu vau musyi meewiye ngiti Simba yiikumama, nimasiisye nza kuuya kwelekela muviyani vala ngiti yakumiyaa. Mbee maseng’iye kwona mundu ukuite isanduku, nundu ti andu aingi mai na masunduku ona taeka mundu kwisa kukuwa yimwe. Vamwe na uu, aume matyakothaa kukuwa syindu na mutwe, meekaa kwiliila kituo kana kusunzulya kindu na kwoko kumwe.

Vatyaavita ivinda yaasa, na Kambuwa inyaa Mutunga niwalilikile akyasya, “Uuuya ni Mutunga wakwa! Mutunga waaakwa! Mutunga waaakwa, o ula tweesi niwakwiye. Asi, asi, owo ni Mutunga kana ni mavwanana? Kana no kwithiwa e yiimu yake ngwona? Asi, mbaitu tumaalei tukomane nake, tumuthauwe!”

Nake o yila inyaa Mutunga waneena uu akisiilila, navo vai aume na imwana vau thome, vala meethiwe o indi mekwakan’ya mwaki maine kwota. Kyu kyai kithiyo kilumu kya Akamba kuma tene: Aume makanasya mwaki thome, o yila namo aka makanitye woo nyumba nthini makyuuwa liu. Inyaa Mutunga eetawa Kambuwa mwiitu wa Wambuwa, na yila ukwitaniswa na ithe eetawa Ng’awambuwa. Vau tenange niwetawa Inyaa Mutunga, indi

andu maekana na isyitwa yu, yila mooniye Mutunga ta wakwiye. Ithaa Mutunga eetawa Musili, mwaana wa Kitoo, nake Musili aina anaainya matwiye mathengeaniye, nundu Kitoo ai na iveti ili na syaana nyingi.

Akamba twi mithemba mingi ya kutwiya andu masyitwa. Kaingi ve kila masyitwa monanasya. Ethiwa inyaa Mutunga eetawa Kambuwa, no vatonya kwithiwa asyaiwe ivindani ya mbuwa, na muthenya ula wasyaiwe nokwithiwa kwauwiye kavula kanini. Kana ethiwe ai muniini, kwoou vandu va kwitwa Syombuwa, eetwa Kambuwa nundu ndai munene undu witwa Syombuwa. Nake ithe, umae wa Mutunga, no ta uu, kitumi kya etwe Wambuwa no nginya vethiwe vai undu muna wakonetye mbuwa yila wasyaiwe. Kwoou asu me eli, mundu na mwiiitu wake, masyitwa moo moonanasya kana matyaasyawa thano.

Akamba twiwaa muyo nundu wa mbuwa, na kwoou tukothaa kulilikana ivinda ya mbuwa kwa kutwiiya syaana situ masyitwa mamiwetete. Kwa ngelekan'yo, ve masyitwa manengawe syaana makonetye kiwu kana ivinda ya mbuwa ta: Kaluki, Kalusi, Kambuwa, Kavula, Kitili, Kithwa, Kitoleki, Kyanda, Kyusya, Malusi, Mbanda, Mbandi, Mbusi, Mulauko, Mumbuwa, Mumo, Muumbi, Mwiimi, Ndoleki, Ngei, Nzuki, Nzwa, Syombuwa, Syonzwa, Utaathi, Utisi, Wambuwa, na angi. Muno muno masyitwa asu ni ma utanu, nundu andu mewaa utanu yila mbuwa yauwa mbianiiu undu makwata ngetha mwisyoni wayo. Indi masyitwa mavuthu malilikanasya andu kyeve kya ivinda ya mbuwa kana yila mbuwa yasula, ta: Komu, Munyalo, Munyao, Muthuui, Ngei, Ngie, Thano, na Wayuwa.

Yuyu andu oonthe vau musyi nimookilile masemba melekele muviyani, vala Mutungu waungyi na ngiti yake. Ngiti yeethiwe yeekiye kukuma. Indi niwauyiye isanduku aiya nthi. Anduni oonthe asu ma musyi vai asyai, akuuwe na ainae ma Mutunga, na anaaithe ma ithe Musili nundu oonthe matwiye mathengeaniye. Yila kilonzo kyaingiviye, ona atui ma musyi na ma nza, nimeewiye na makwatwa ni wendi wa kumanya ni kyau kyatuma musyi wa Musili vethiwa nzaliliko yaatiye kukuma kwa ngiti. Nimakuthukiye maasisye.

Andu mamuthengeeya Mutunga, amwe nimainiye kwasya na nthimo, "Tema itho wiyonee, kutu kwi mbitya!" Kwoou nimookiye meyonee, taeka kwiwa kwi kwoka. Mookiye andu aima, aka na aume, anake na eitu, syaana na andu ala akuu. Vatyi mundu waatiwa nyumba nthini. Vatanavita kavinda kaasa, Mutunga niwathyululukitwe ni kikundi kya andu kinene, kila umwe amuketee metho, na aina kulanilwa ni kila methiwa makyenda. Ewaa ta utwikiye mundu wa kusaanasya, yila wooniye athyululukitwe ni metho maingivite uu, ona vala kivindu kyeethiwe o kyeendeeye na kwiyongela. Kwoou nundu wa kivindu, ndaamanya mothyu maingi kati wa andu ala withiwa eesi atanamba kuma musyi. Ona mundu umwe wa ala makanasya mwaki thome, niwookiye akwete umui, ni kana andu mone nesa vau mathyululukite Mutunga.

Amwe vau kikundini nimakulilye na masya, "Usu tukwona owo ni Mutunga? Na mbona aleya kwinku na twaleya kukwata uvoo wake ivinda yaasa, twoonaa na tweewaa niwakwiye! Yii, owo metho matikenganaa, ethiwa uu tusyaaaisye na metho maitu ni Mutunga mbene, mwanaa Musili na Kambuwa! Yii, nituvaseng'eya wiyoo wa umunthi!"

Kambuwa inyaa Mutunga niwamukethisye, "Wakya Mutunga mwaana!" Aketheka, "Aa, mwaitu!" Nake Musili ithaa Mutunga niwamukethisye, "Wakya mwaana waitu!" Asungiya, "Aa, tata!" Asyai asu ma Mutunga, vamwe na Kanini na Koki aainyaake ala angi, nimamukungulile mena utanu wamausite kuma nzwii mutwe kuvika nyaai. Mavulanitye utanu woo na wasya wa iveti imwe syambiliilye kusiilila, na syakwatiiwa ni ila ingi, ona eitu. Syaana syaungyi imusyaisye, ukethiya syiven'ya vaniini.

Yuyu Musili niwaisye, "Mutunga ndekukoma nyumba kwitu, atambite kuinguiwa nyumba na ng'ondu, o undu Akamba mekaa mwaana woo esa kwoneka yila unai mwau." Aneena uu niwetiye utee muka ula mukuu, Kambuwa mambe kusama nzama ya undu mekumuthokya mwaana woo. Kusama nzama ni kwika ata? Matwiye kana makeeta mundu muwe oke uni usu ungi athambye Mutunga na ng'ondu, na akiminzangisya musyi na

ng'andu. Moonaa nokwithiwa mwaana woo akwatiwe ni maundu mavuku yila wooiye ivinda yaasavite uu.

Asyai nimasyokiye masya auke makoowaa ndewa, na meeta atui na andu ma mbai yoo, na andu ma kula inyaake wumite, oonthe moke kwona Mutunga na kuisaniya ni kana mamuthokye, nake amatavye kula waendete na kwikala ivinda yaasavite uu matekwiwa uvoo wake.

Mamina nzama yoo, nimatavisye andu oonthe undu uni kwiithiwa ng'andu, na auke kukithiwa na mboka ya kuthokya Mutunga. Nimaaiisye kila mundu evika vau mbokani, kwambiliilya syua yaina kweeka. Iveti syakulilwe syuuwe liu na ikyeete kyathini kiu, na ingi ikyuka vau musyi kwa Musili itetheesye kuuwa liu vo, muno muno kuuwa nyama. Onamo aume nimakulilwe mevika vu kwakyesanga, ni kana makwate nzau na mbui mowae na makithinza, na makiseuvya nyama, ni kana imwe mavivye na ila ingi ikyuuwa ni aka. Musili niwatumaniye musovi wa kukundwa ni atumiya na iveti ila nguangu.

Asyai ma Mutunga nimatumaniye mundu muwe wetawa Kilului oke uni kyooko, aseuvye ng'andu ni kana athambye Mutunga uvuku na wathavu wula withiwa wamukwatiye kula waendete. Akamba maseuvasya ng'andu mithemba ivathukene, kwianana na vata wayo.

Wiyoo wu andu ma musyi wa Musili mesiye kukomaa kwelekele kukya, nundu wa utanu ula mai nawo. Mutunga ndai akoma nyumba kwa asyaa make, atambite kuthambwa na ng'andu. Kwoou aendiye kukoma kwa mwendwethe, o ula watuaniye na ithe vakuvi. Kyu kyai kithiyo kya Akamba, kusyiyi ethiwa ve uvuku wakwatite Mutunga wutikese kulika nyumba kwa asyai na wukivukya musyi woonthe. Ona wiyoo wu ndaanengwa liu kuma kwa inyaake, nundu ng'andu ndyambite kutonywa. Kwoou aiye liu kwa mwendwethe, na novo wakomiye muthenya usu wenukiye. Akamba me syithiyo imwe syi vinya, indi ti sya kwananga ni sya kuseuvya mathayu moo kwianana na undu mekwisilya!

Uni wuungi, mundu muwe Kilului niwookiye kutonya ng'andu. Ai mutumiya wa utuini, na niwendetwe ni andu nundu niwamaitaa me awau na kumatonyea ng'andu yila mena vata. Asyai nimoowaiye mbui, na Kilului aumya ivu na maa mayo, oosa mwiyo avulan'ya na nthakame, vamwe na mukiman'yo wa mii ya miti. Mii imwe yai ya mutuva na muvu, na ikwasi ya kyoongowa, ikimaniswe vamwe na ikavulanwa na mutaa. Yila wookiye, Kilului niwavulanisye syindu isu na mwiyo wa mbui na nthakame yayo. Niwakuite muinga wa kuminzangisya andu ng'andu. Mbee niweetiye Mutunga amwiya aungame nza ya nyumba ya asyai make. Aungama vau, Kilului niwamuminzangisye ng'andu kila vandu mwii woonthe, kuma nzwii mutwe kwisila uthyu, na ituo, na mbau, na ivu, na kinyuunyu, na maau muvaka nyaai. Eeka uu, niwaneeniye kavola akyasya, "Mutunga, ethiwa ve kindu kyakuvukisye kana kuukwatya uthuku, nikitheswe ni ng'andu isu, kitikese kuuthukya kana kuthukya andu ma musyi wenyu."

Kilului aminana na Mutunga niwaminzangisye nyumba ya asyai make ng'andu, na amaminzangisya onamo akyasya, "Vu! Vu! Vaa vatalike kindu kithuku undu kisa kuthukya musyi wuu wa Musili na Kambuwa na Kanini na Koki." Amina kwika uu, Kilului niwaisye kana yuyu Mutunga nutonya kuvota nyumba kwa asyai make, na kwiisaniya na andu ma musyi woonthe vate vwiya wa kwisa kuvukan'ya.

Kyaloni kyake kyaasa, Mutunga eethiitwe oolilwe ni maundu amwe ma Akamba, ta ng'andu. Indi yathela niwewiye utanu kumanya kana nutonya kuvulana na andu make na kuisaniya namo vate mundu wina vwiya. Enukite ai na meya maingi ma kuvika musyi na kwonana na andu make. Onamo yila mooniye enuka, nimakwatiwe ni meya maingi ma kwenda kumanya uvoo wake, kula waendete na undu wooniye. Kila mundu niwausuitwe ni utanu wa kwonana. Mutunga ai na akuuwe eli, umwe wa mwiiitu weetawa Kasyoka na wa mwanake weetawa Mumo, na vai ainae aingi. Kitumi nikwithiwa ithe Musili ai na iveti itatu. Kwoou Mutunga ai anaaithe na eitwaithe angi masyaitwe ni inyaake na iveti isu ingi syeetawa Kanini na Koki, aainyaake ala anini.

